

Літаратура

1. Ермакова Л.Д. Агульня асновы педагогікі: практычны дапаможнік / склад. Л.Д. Ермакова; Міністэрства адукацыі РБ, Гомельскі дзярж. ун-т імя Ф. Скарыны. Гомель: ГГУ ім. Ф. Скарыны, 2013. 44 с.

2. Вучэбна-метадычны комплекс па вучэбнай дысцыпліне «Беларуская мова (прафесійная лексіка)». URL : <http://dot.gsu.by/course/view.php?id=384>.

Галчанська В.В.

студентка магістрантури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

**МАЛА ПРОЗА БОГДАНА ЛЕПКОГО: ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ
СЮЖЕТОТВОРЕННЯ**

***Анотація.** У науковому дослідженні подано особливості малої прози Богдана Лепкого. Робиться акцент на поетикальних елементах в новелах та оповіданнях письменника. Наголошується на тому, що у художніх творах Богдан Лепкий головний інтерес зосереджував на подіях, а характер проявляв через подію. Глибина розкриття складного духовного світу людини, сила соціально-психологічної типізації, досягнуті в оповіданні Б. Лепкого, стали художнім відкриттям нових можливостей в українській літературі ХХ ст.*

***Ключові слова:** новела, оповідання, художня творчість, поетика, духовний світ людини.*

Одним з провідних письменників української літератури ХХ ст. є Б. Лепкий, який відзначився як засновник сюжетоскладання. Сюжети творів письменника різночасно відрізнялись від творів інших письменників, адже Б. Лепкий створював динамічний розвиток подій у творі з несподіваною кінцівкою, чим і підсилював трагічну долю галицького селянина, який все життя беріг на смерть «п'ятку», а вона виявилась «невдалою» [2, с. 3]. Письменник використовував різноманітну образність сюжетів творів, наприклад оповідання «Нездала п'ятка», у ньому висвітлено курйозний випадок. Життєвий та творчий шлях Б. Лепкого вивчається в загальноосвітніх закладах та й у вищих навчальних, оскільки за допомогою, його творчості здобувачі освіти обирають майбутній шлях свого життя [7, с. 149]. Та щоб досягнути нововведення Б. Лепкого в українську літературу необхідно мати

певні знання з попереднього періоду літератури, а саме ХІХ ст., у якому є вивчається канонічність та традиційність в літературознавстві [8].

Творчість та життєвий шлях Б. Лепкого досліджували та вивчали велика кількість науковців та літературознавців, серед них були такі, як Ратич В., Буркалець Н., Ядуновська М., Жулинський М., Гавдида Н. та ін. Біографія та твори митця вже вивченні та дослідженні не одноразово, та не була розглянута творча спадщина, як духовне надбання українського народу. Жоден з дослідників не розглядав це питання, та не вивчав своєрідність створення сюжетоскладання в оповіданнях.

Оповідання Б. Лепкого є різноманітними за змістом та формою, сюжети є новітніми та динамічними, оскільки відбувалося поєднання реального світу та ірреального. Першими оповіданнями Б. Лепкого є «Шумка», «На палеті», «В лісі», «Дивак», які були виданні у 1895 році в журналі «Ділі». Також пізніше ці оповідання друкувались у журналі «Руслана», «Буковина» й у виданнях «Просвіти». Головною деталлю всіх сюжетів у творах Б. Лепкого є те, що автор зображує всі деталі виразно, логічно та коректно, проте завуальовано і для того, аби зрозуміти зміст та наповнення тексту, необхідно проаналізувати текст, знайти предмет, який описується й побачити його таким, яким автор хоче його донести до читача [3].

Б. Лепкий у своїй творчій спадщині використовує велику кількість різноманітних принципів для сюжетобудування, найчастіше письменник за основу бере реальну подію з життя, у якій використовує правило трьох едностей. Саме у таких текстах письменник розкриває характер особистості в усіх аспектах. Якщо взяти до уваги твір «Іван Медвідь», то у цей твір увійшли реальні події, які відбулись в Бережанському повіті. Темою оповідання є розповідь про життя звичайного села та головного героя, між якими утворилась духовна стіна. «Він бажав повчати людей, докоряв їм за їхню несвідомість, і брак охоти вирватись з темноти. Тому його погляди значно відбігали від поглядів тодішнього глухого села і на нього дивились як на несповна розуму». Оскільки письменник мав за мету відобразити характер та духовний стан людини, то саме у кінці твору найдетальніше описуються ці деталі. Та свої сподівання він передає у майбутнє покоління, нащадкам [10, с. 12].

Розглянувши такі твори, як «Над ставом», «Перша зірка», «Настя», «Дочекався», приходять усвідомлення та уявлення інших подій, оскільки використаний принцип кульмінаційної розв'язки, яка створює вирішальне значення твору. Розв'язка надає особливого настрою та емоційної насиченості, іншого осмислення значення твору та його змісту. Письменник за основу бере життєві події, соціальні проблеми, і на цьому розгортає подальший зміст твору.

Б. Лепкий використовує найчастіше психологічний або соціальний сюжет. Це найяскравіше відображено в оповіданні «Гусій», у якому зображено село та хлопчика Гринуньо, який випасав гусей у «зимному полі», та простудився. Маленькому хлопчику не може допомогти й знахарка Горпина, «бо за малий, та й нема як». Письменник зображує страшну та жахливу картину села, тяжке життя та працю селян та їх безвихіддя [12, с. 57].

Зображений хлопчина ніби поглянув на себе іншими очима, його мрії зводяться лише до одного – про «миску борщу і м'яту бульбу». Та він мислить про те, що коли він повернеться додому, зажене гусей, зайде до хати та згадає «болячку» і те, як тяжко помирав від неї Гилько. Кульмінацією у творі є смерть гусія [14, с. 6].

Велику увагу Б. Лепкий приділив темі інтелігенції. У таких творах не відбуваються значні курйози долі та події не є історичними, але у текстах вміщується все життя людини. Та саме у таких оповіданнях, як «Гостина», «Звичайна історія» містять у собі історії про життя інтелігенції, лікаря та вчителя. Та якщо взяти оповідання «Прикрий сон» то автор використав іншу побудову сюжету, адже головному герою ніби сниться сон, але зображені реальні події про судового радника Никифора Черевка [13, с. 58]. Події, які описані у оповіданні, розкривають духовні цінності Черевка, та його внутрішній світ, який є зовсім не привабливим. Головний герой є низьким та досягає крайньої межі самознищення та руйнування. Під час читання тексту, читач відчуває гіркоту та падіння головного героя на найнижчий рівень суспільства, адже сорому та каяття не приходить до нього, і він міркує «такі сні повинні бути рішучо заборонені, поліційно заказані» [6, с. 76].

Подекути письменник ускладнює сюжетно-побудову твору, створюючи оповідання в оповіданні, у яких зіштовхує головних героїв з різними характерами та поглядами на життя. Та попри це в центрі уваги постає не лише подія, яку зображує автор, а внутрішній стан та переживання людини, її еволюція. Саме через складності життя перевіряється сила та міць людини як фізично та і морально під час змін життя [4, с. 67].

У новелі «Образ» Б. Лепкий розповідає про молодого талановитого художника, який пише портрет молоді жінки, втілюючи в ній свій ідеал. Та через сильне емоційне та фізичне виснаження художник божеволіє. Перевтілення та трансформація героя, зміни його духовного стану стали змістом оповідання, і саме через це розвиток фабули та сюжет не об'єднані. Події, які відображені у новелі створенні характером головного героя, це є результатом дій та вчинків героя [5, с. 4].

Б. Лепкий створив достатню кількість новел, наприклад, «Ах, як цей папір пече!», «Двоє дітей», «Лежав при відчиненім вікні», «На ринку», «Не

виходимо з хати» та ін. У таких новелах зображені мимовільні дії та події з життя, у таких новел є передісторія героя. Письменник не створює широкої сюжетної лінії, твір одразу починається з кульмінаційних подій [15, с. 35].

Цікавим є літературний доробок Б. Лепкого у військовій тематиці, оскільки в основу творів лягли правдиві історії, які бачив сам автор, або чув від очевидців. Письменник створив оповідання-містерію «Allegro patctico», у ньому розповідається про старця, який знаходиться у пустому місті без води, та намагається зібрати роси. Під час цих дій, старий чоловік мислить та мріє про те, аби був мир, закінчилась війна, і щоб він нарешті припинив тікати від переслідувань ворога. Цікавим є твір «Пишіть і мене», у якому молодий юнак, через любов до рідної держави вирішує записатись до воєнних добровольців. У таких творах відкриваються неповторні герої через критичні та переломні ситуації [1, с. 397].

Б. Лепкий у творах поєднував цікаву, захоплюючу, динамічну фабулу з глибокими психологічними та соціально-культурними сюжетами. Фабула, є насамперед рушійною силою сюжету, ключовою ланкою його реалізації. У творах Б. Лепкого фабула відрізняється від сюжету, бо письменника цікавить внутрішній світ головного героя, його переживання та характер, які змінюються під час складних життєвих ситуацій [11, с. 45]. Більше та ґрунтовніше дізнатись про життєвий шлях та творчі добутки письменника в українській літературі можливо за допомогою проходження онлайн курсів, де є всі необхідні додаткові інформаційні додатки [9]. На думку Р. Олексенка інформація стала метою, а засобом власного розвитку, що дасть змогу у подальшому говорити про саморозвиток фахівців [16].

Оповідання Б. Лепкого сучасні через те, що він занурюється не в події, а причини її створення, увага зосереджується не на фабулі, а на сюжеті. Письменник часто використовує поза фабульні елементи (описи, роздуми), що надають унікальності, глибинності та неповторності творам. За допомогою чуткого розкриття внутрішніх переживань та змін духовного світу людини у творах, Б. Лепкий відкрив нові можливості використання малої прози в українській літературі ХХ ст.

Література

1. Євшан М. Богдан Лепкий. Елементи його творчості // Українська хата (Київ). 1909. Ч.7–8. С. 396–407.
2. Кузеля З. Богдан Лепкий у Німеччині // Діло. 1933. 7, 8 липня. С. 3–4.
3. Олексенко Р. Формування культури засобами масової інформації / Р. Олексенко // Fundamental and applied science. 2015. С. 94–95.

4. Ратич В. Сфери творчості Богдана Лепкого (на свято Богдана Лепкого в Рогатині, дня 22/ХІІ 1932р. з приводу 60-ліття уродин поета) // Дзвони. 1933. Ч. 2. С. 66–80.
5. Стебельська А. Шевченкова «Катерина» в перекладі Богдана Лепкого // Гомін України (Канада). 1992. Рік XXXVIII. №7 (521). Липень. С. 3–4.
6. Творчість Б. Лепкого в контексті європейської культури ХХ століття: матеріали Всеукр. наук. конф., присвяченої 125-річчю від дня народження письменника / за заг. ред. М.П. Ткачука. Тернопіль: ТДПУ, 1998. 374 с.
7. Шаров С., Шарова Т. Формування індивідуальної освітньої траєкторії студента засобами інформаційної системи. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка. 2017. № 2(19). С. 149–154.
8. Шарова Т., Шаров С. Історія української літератури 40-60 рр. ХІХ ст. Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2018. 201 с.
9. Шарова Т.М., Шаров С.В. Масові відкриті онлайн курси як можливість підвищення конкурентоспроможності фахівця // Молодий вчений. 2018. Т. 9. №61.1. С. 137–140.
10. Шумило Н.Б. Лепкий – відомий письменник України. К. : Дніпро, 1991. 78 с.
11. Шумило Н. Богдан Лепкий: на перехресті традиційного й нового // Слово і час. 1998. №9–10. С. 44– 48.
12. Юдашніков С.Л. Література ХХ ст.: художня спадщина Б. Лепкого // Дзвін. 1992. №8. С. 56–67.
13. Юкало В. Музей Богдана Лепкого у Бережанах на Тернопіллі // Дивослово. 2007. № 7. С. 58–61.
14. Яблунська А.С. Творчі погляди на тексти Б. Лепкого Українська мова та література. 1995. Ч. 22. С. 5–8.
15. Ямкова М.С. Канонічна творчість Б. Лепкого і літературні традиції ХХ ст. // Слово і час. 1997. №9. С. 34– 36.
16. Oleksenko R.I., Sytnyk O.M., Denisov I.G. Імідж викладача як основа підвищення конкурентоспроможності ВНЗ: парадигма сучасного освітнього процесу // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. №72. С. 164–172.